

ЛІНГВОДИДАКТИКА

І. М. Антонян (Харків)

УДК 81'373.46

ШЛЯХИ НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ

Вивчення іноземної мови набуває значення вагомому стимулу, скільки мовна спеціалізація стає визначальним мотиваційним чинником і має прагматичну цінність. Відомо, що інтерес до дисципліни зростає тоді, коли вона є практично значущою, коли студенти чітко усвідомлюють перспективи використання здобутих ними знань, бачать цінність сформованих навичок і вмінь, оскільки ті збільшують їхні шанси на успіх у професійній діяльності. У цьому контексті важливого значення набуває засвоєння студентами фахової терміносистеми як невід'ємного складника їхньої професійної компетенції. Під фаховою терміносистемою розуміємо сукупність загальнонаукових і спеціальних термінів – слів і словосполучень, скорочень, аббревіатур, кліше, що характерні для певної галузі знань. Цілком справедливо вважають, що від рівня сформованості термінологічної компетенції студентів залежатиме не тільки швидкість і якість опрацювання ними науково-технічної літератури й виконання навчальних професійно орієнтованих завдань, але й ефективність і результативність їхнього подальшого професійного спілкування, адекватність сприйняття фахової інформації та успішність розв'язання проблемних робочих питань.

Метою навчання іноземної мови за професійним спілкуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела. Широкі перспективи наукової та ділової активності вимагають від студентів компетентних навичок володіння і усною, і писемною мовою. Мета статті – розкрити специфіку навчання студентів інженерного факультету (спеціальність „Автомобілі”) термінологічної лексики як основи їхньої професійної компетенції. Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати шляхи формування термінологічної компетенції у студентів-інженерів;
- визначити критерії, за якими слід відбирати лексичні одиниці для формування фахової компетенції, та етапи їх засвоєння;
- визначити структуру комплексу вправ, націлених на засвоєння термінологічної лексики під час читання спеціальних текстів.

Ефективна професійна комунікація іноземною мовою можлива лише за умови володіння фаховою лексикою, оскільки сьогодні комунікативні функції термінології не обмежуються обслуговуванням мовної діяльності в межах певної національної спільноти. Термінологія будь-якої сучасної галузі спрямована не тільки на задоволення

внутрішнього, національного професійного спілкування, а й на зовнішні, міжнародні контакти, причому інтернаціональна функція термінології все більше зростає. Сучасні процеси глобалізації сприяють кількісному та якісному зростанню термінологічного фонду розвинених мов.

У працях таких зарубіжних і вітчизняних учених-методистів, як Т. Роджер, Н. Шмітт, Г. Відоусон, Л. Алексєєва, І. Баченко, В. Борщовецька, В. Гнаткевич, Т. Жукова, Ю. Кусянкова, Г. Китайгородська, М. Лісовий, Л. Лучкіна, Е. Мірошніченко, Ю. Пассов, О. Тарнопольський, розглянуто різні аспекти проблеми навчання іншомовної лексики професійного спрямування. У дослідженнях Л. Алексєєва розроблено методику навчання професійної іноземної мови, В. Борщовецька, Л. Горелова, Т. Жукова розглядали навчання фахової англійської лексики студентів-економістів, Ю. Кусянкова – методику навчання термінологічної лексики, М. Лісовий – формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників, Л. Лучкіна – формування фахового словника студентів, С. Рибачок, О. Тарнопольський – навчання англійської мови для ділового спілкування. Володіння фаховою термінологією дуже актуальне й має важливе практичне значення, тому це питання цікавить українських дослідників. У розвідках Г. Гринюка, Т. Вдовіна, Н. Гез, Г. Барабанова, К. Кусько та інших розглянуто проблеми відбору навчального матеріалу та визначено зміст навчання студентів. Е. Мірошніченко, В. Борщовецька, Ю. Семенчук розробили комплекси вправ для формування фахової лексичної компетенції студентів. Вправи, які запропонувала В. Борщовецька, ураховують пізнавальний підхід до навчання іншомовної фахової лексики [Борщовецька 2005: 26]. У дослідженнях Ю. Семенчук охарактеризовано етапи, типи та основні завдання вправ для засвоєння термінологічної лексики під час роботи з автентичними текстами за фахом [Семенчук 2004: 24].

Навчання фахової лексики має деякі особливості. Цей процес тривалий і вимагає багато зусиль, оскільки передбачає постійне накопичення й розширення словникового запасу студентів за рахунок термінологічної лексики та використання її в різних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. У роботі над засвоєнням фахової лексики головним є формування лексичних навичок, під якими розуміють здатність автоматично викликати з довготривалої пам'яті слова та словосполучення і включати їх у мовлення в конкретній ситуації для вирішення конкретного мовленнєвого завдання. Прийнято виділяти такі лексичні навички:

а) репродуктивні, які допомагають правильно вживати терміни в говорінні й письмі на базі граматичних структур згідно з ситуацією спілкування й метою комунікації;

б) рецептивні, пов'язані з розпізнаванням і розумінням термінів під час читання та аудіювання;

в) навички обґрунтованої здогадки про значення лексичних одиниць, що допомагає подолати полісемантичність іноземних слів і обрати значення, що його вимагає контекст;

г) навички користування різними видами словників (двомовним/одномовним, тематичним, політехнічним, комп'ютерним тощо) [Квасова 2004: 15].

Відбираючи спеціальні лексичні одиниці, потрібно дотримуватися таких принципів.

1. Принцип системності припускає, що професійний мовний матеріал, який вивчають, нерозривно пов'язаний між собою, утворює цілісну й інтегровану систему та має міцний зв'язок з іншими предметами за фахом, і тому навчальний матеріал засвоюватиметься на трьох рівнях: рівні відображення, розуміння й засвоєння. Такий підхід до навчання лексики допомагає вибрати точніші й виразніші засоби в мови, яку вивчають, щоб передати те чи те повідомлення. Системне вивчення лексики за фахом – це засіб оптимізації навчального процесу за умови, що є чіткий план вивчення термінологічного словника з розподіленням його за курсами й семестрами. Визначивши черговість вивчення й вибору лексичного матеріалу, треба брати до уваги тематику, сполучуваність слів, відповідність лексики, яку вивчають, до граматики, стилістичну приналежність слів.

2. Принцип частотності – це інший важливий принцип відбору фахової лексики. Він дає можливість відібрати лексичний матеріал, який допомагає визначити найуживаніші слова в професійній діяльності з різних джерел. Лексичні одиниці різняться за вживаністю, тому з-поміж них виділяємо слова й словосполучення, характерні тільки для однієї або для кількох комунікативних сфер. Отже, сутність відбору фахової лексики полягає в тому, щоб з безлічі слів, стійких словосполучень і мовленнєвих кліше, що входять до лексичного складу мови, виділити ту професійну частину, яка за її складом та обсягом відповідає цілям і вимогам курсу навчання майбутнього спеціаліста. Відібраний мінімум фахової лексики має забезпечувати розвиток мовленнєвих умінь і навичок, яких вимагають програма й навчальний план, і бути посиленням для студентів.

3. Принцип сполучуваності припускає вибір лексичних одиниць, здатних давати найбільшу кількість поєднань з іншими словам, що й зумовлює значення професійної лексики. Чим вища сполучуваність слова, тим більшу комунікативну цінність воно має – його можуть використовувати в професійній комунікації на конференціях та інших офіційних заходах. Складність уживання професійно орієнтованої лексики полягає не тільки в засвоєнні нових понять, а й у знанні обсягу значень слів іноземної мови й тих поєднань, у які вони можуть вступати з іншими словами.

4. Принцип доступності відіграє важливу роль у відборі та складанні лексичних мінімумів у технічних навчальних закладах. Цей

принцип вимагає враховувати особливості студентів, аналізувати рівень володіння іноземною мовою на різних етапах навчання, враховувати особливості теоретичної підготовки кожної групи студентів.

5. Принцип комунікативної доцільності активно впливає на оволодіння професійною лексикою студентами. Відібраний лексичний матеріал має надійно забезпечувати розвиток мовленнєвих навичок і вмінь, які необхідні за програмою й навчальним планом, мати високу семантичну цінність і спрямованість.

Обсяг словникового запасу залежить від умов навчання студентів: тривалості курсу, кількості годин на тиждень, методів навчання, якості та характеру матеріалу, який вивчають. Словник-мінімум для технічних вишів має складатися з двох взаємопов'язаних частин: активного ядра, що підлягає як репродуктивному, так і рецептивному засвоєнню, і пасивного словникового запасу. Активне ядро словника-мінімуму зазвичай становить 300 – 500 лексичних одиниць. Склад рецептивне засвоюваних слів може змінюватись. Складаючи лексичний мінімум, зазвичай використовують три основні методи відбору лексики:

а) перший метод заснований на статистичному аналізі текстового матеріалу, у письмовій або усній формі (у словниковий мінімум вносять лексичні одиниці залежно від частоти їх уживання в тексті);

б) другий метод заснований на різнобічному підході до лексичних одиниць як комплексних явищ лексичного рівня мови (враховують семантичну цінність, здатність утворювати словосполучення й речення, що впливають на його комунікативний потенціал, отже, зумовлюють його цінність для оволодіння певними видами мовленнєвої діяльності);

в) третій метод заснований на використанні частотних і розподільних словників (частотність лексичних одиниць вираховують залежно від того, у якій кількості словників ці одиниці вжито).

Робота над фаховою лексикою потребує вибору етапу введення нових слів, а також інформації про нові лексичні одиниці з урахуванням особливостей їх засвоєння. Одна з сучасних тенденцій вивчення нових слів – це вживання їх у контексті. Отже, вибір фахового лексичного матеріалу необхідно здійснювати з урахуванням різних принципів навчання й таких етапів: усвідомлення значення лексичних одиниць, формування лексичних навичок і подальше вдосконалення лексичних навичок.

Мовленнєві навички та вміння формуються й розвиваються поетапно, тому, спираючись на загальну систему вправ для навчання спілкування іноземною мовою, виділяють три основні етапи навчання термінологічної лексики.

I етап – етап ознайомлення з новим матеріалом і його семантизація. Він спрямований на ознайомлення з новою репродуктивною / рецептивною, фаховою лексикою, розкриття значення, тобто семантизацію та первинне закріплення термінів. Це дотекстова робота з термінами. На цьому етапі виконують вправи на ідентифікацію

та розуміння значень термінів, уміння знаходити українські еквіваленти, синоніми / антоніми, утворення словосполучень, до того ж відбувається активізація фонових знань студентів і зняття можливих мовних і смислових труднощів, установлюються зв'язки з іншими аспектами мови (граматикою і фонетикою).

Це переважно некомунікативні, рецептивні або рецептивно-репродуктивні вправи, які мають слухові чи зорові формальні опори.

II етап – етап подальшого закріплення й автоматизації вживання термінологічної лексики. Вправи спрямовані на відпрацювання різних часткових операцій: знайти терміни в тексті, побудувати асоціативні зв'язки, уміти оперувати термінами на рівні речення й стислих висловлювань

Мета таких завдань – зорієнтувати студентів на пошук і сприйняття інформації в тексті під час читання, на прогнозування подальшого розвитку подій, а також автоматизацію навичок уживання термінологічної лексики. Це умовно-комунікативні, репродуктивні або рецептивно-продуктивні, які передбачають наявність мовленнєвого завдання й мовленнєвої ситуації.

III етап – етап удосконалення лексичних навичок і контролю засвоєння термінологічної лексики. На цьому етапі післятекстові вправи побудовані так, щоби перевірити розуміння змісту прочитаного тексту, основних і другорядних фактів. Студенти мають вільно й творчо оперувати термінами в усному (монологічному й діалогічному) та писемному мовленні, тобто під час дискусій і рольових ігор або написання анотацій, резюме й рефератів.

Ці вправи можна охарактеризувати як умовно-комунікативні й комунікативні, рецептивно-продуктивні й продуктивні, які передбачають наявність навчально-мовленнєвої ситуації та вмотивованого комунікативного завдання.

Завдання до післятекстових вправ мають налаштовувати студентів на критичний аналіз прочитаного та спонукати до власних монологічних та діалогічних висловлювань. Активізація навичок уживання термінологічної лексики відбувається під час дискусій, обміну думками за проблематикою тексту.

Важливим чинником формування професійного мислення студентів є проведення міні-конференцій і презентацій на професійні теми, оскільки вони разом з дискусіями й рольовими іграми якнайкраще імітують ситуації професійного спілкування. Водночас студенти вчать самостійно поповнювати словниковий запас, зокрема й термінологічною лексикою, самостійно обробляти фахову інформацію й відбирати мовні засоби для відображення власних думок.

Для закріплення термінології в писемному мовленні студенти готують доповіді, пишуть рецензії або інструкції, заповнюють бланки, таблиці, анують і реферують професійно орієнтовані тексти.

Програма для вищих закладів освіти вимагає вмінь анотувати й реферувати тексти, оскільки при цьому формуються навички розуміння прочитаного й уміння передавати зміст у стислій формі. Студенти мають чітко відрізнити реферування як об'єктивний засіб передачі змісту при конспективному викладі основних положень оригінального тексту та анотування як виділення тематичного змісту текстового матеріалу, що узагальнюється, спресовується й оцінюється. І реферування, і анотування, будучи трансформаціями первинних документів, вимагають певного рівня сформованості іншомовної лексичної компетенції студентів.

Згідно з програмою ІМПС, одним із шляхів оволодіння термінологічною лексикою спеціалізованої сфери майбутньої професійної діяльності є читання автентичної літератури за фахом. Робота зі спеціальними текстами дуже важлива для розширення термінологічного лексичного запасу, оскільки в такий спосіб не тільки збагачується активний і пасивний словниковий запас студентів, але й формуються їхні граматичні навички. Студенти повинні навчитися читати й перекладати оригінальну літературу за фахом іноземною мовою, а також уживати термінологічну лексику в контексті. Читання є опосередкованою формою спілкування, тому воно необхідне для більшості людей, адже можливість безпосередньо спілкуватися з носіями мови мають небагато, а можливість читати є у всіх. На думку дослідників Г. Гринюк та Ю. Семенчук, фахові тексти можуть стати „стимулом для інтелектуальної та мовленнєвої активності студентів під час інтерактивної комунікації на основі прочитаного” [Гринюк, Семенчук 2007: 31]. Відбираючи текстовий матеріал, необхідно дотримуватися таких критеріїв:

- 1) текст має бути автентичним або навчальним і мати професійно-практичну спрямованість;
- 2) інформація має бути актуальною, відповідати темі, яку вивчають;
- 3) матеріал повинен мати проблемний характер і містити новизну фахової інформації;
- 4) джерела матеріалу мають бути надійними й різножанровими (матеріали журналів, газет, книг, урядових, державних сайтів, а також сайтів компаній, які добре себе зарекомендували).
- 5) тексти мають бути насиченими спеціальними мовними одиницями, передусім, термінами.

Тексти мають містити матеріали спеціальних дисциплін, які студенти вивчають у цей період, або вивчатимуть на старших курсах. Наукові тексти можуть бути спочатку адаптованими, але при постійному поглибленні знань студентів у професійній сфері граматичний і лексичний матеріал поступово ускладнюватиметься, а тексти будуть неадаптовані.

Набуті студентами знання й навички закріплюватимуться та вдосконалюватимуться в процесі аудиторної й позааудиторної

самостійної роботи над спеціальними автентичними текстами. Такі тексти цікаві студентам на будь-якому етапі навчання. З погляду лінгвістики, навчальний текст має відповідати нормам мови й бути уривком з наукової прози. З погляду методики, він має відповідати етапу навчання, тобто мовленнєвим можливостям студентів.

На практиці використовують друковані або електронні уривки з науково-популярних журналів, мережі Інтернет, газетних нарисів, книг, які є безцінним автентичним матеріалом. Навчальний матеріал – це тексти для читання та перекладу зі словником, схеми, таблиці, тренувальні лексичні вправи для розвитку навичок усного мовлення, навичок письма, лексичний мінімум спеціальних термінів, аудіо- та відеоматеріали.

Спочатку відбирають структури, потрібні для засвоєння тексту, що його вивчають, а потім починається їх введення й тренування. З-поміж способів введення лексичних одиниць: переклад, використання словників, здогадка через контекст. Робота зі словником є невід'ємною частиною засвоєння лексики. У процесі вивчення професійної термінології студенти спираються на знайомі їм структури мови, про значення того чи того слова вони здогадуються шляхом аналізу морфем.

Мовні одиниці слід вводити не ізольовано, а в тих сполученнях, у яких їх ужито в тексті або в мовленні, наприклад, у вигляді таблиць словосполучень або навіть цілих речень. Робота над спеціальним текстом з вивчення фахової лексики передбачає дотекстові й післятекстові вправи.

Орієнтовний перелік вправ може виглядати так:

1) прослухайте й повторіть за викладачем такі слова та словосполучення (включити професійно орієнтовані одиниці з цієї теми);

2) підберіть українські еквіваленти до слів і фраз (включити інтернаціональні слова або слова зі знайомими кореневими морфемами), складіть власні речення з цими словами та фразами;

3) намалюйте схему зв'язку слів і словосполучень з впр. 1 і 2;

4) прочитайте текст і висловіть згоду/незгоду з твердженнями;

5) закінчіть наведені речення відповідно до змісту тексту;

6) дайте відповіді на питання письмово;

7) прочитайте текст ще раз і заповніть пропуски відповідними словами;

8) складіть речення з поданих слів;

9) складіть план відповідно до змісту тексту;

10) коротко перекажіть у письмовій формі текст, використовуючи складений план (8 – 10 речень);

11) прочитайте текст ще раз і передайте його зміст якомога докладніше, згадуючи більше деталей;

12) висловіть власну думку з приводу... та ін.

Оволодіння фаховою іншомовною термінологічною системою – це складний комплексний процес. Мета його – це реалізація основного завдання немовного вишу: активне використання термінологічної лексики в процесі спілкування фаховою мовою, оскільки це стало обов'язковим складником професійної компетенції.

Аналіз особливостей роботи з термінологічною лексикою та шляхів формування термінологічної компетенції студентів дозволяє зробити такі висновки:

1. Знання терміносистеми спеціалізованої сфери майбутньої професійної діяльності не лише формує іншомовну лексичну компетенцію студентів, а й створює умови для формування професійно орієнтованої комунікативної компетенції. Від ступеня оволодіння терміносистемою залежатимуть не тільки швидкість і якість сприйняття фахової інформації й виконання навчальних професійно орієнтованих завдань, але й успішність і результативність подальшого професійного спілкування.

2. Засвоєння фахового лексичного матеріалу, зокрема термінів, пов'язане з формуванням лексичних рецептивних і репродуктивних навичок, навички обґрунтованої здогадки та навички користування різними видами словників.

3. Головними шляхами формування термінологічної компетенції майбутніх інженерів вважають читання автентичної літератури за фахом, проведення дискусій і конференцій, робота з діловими паперами, анотування й реферування професійно орієнтованих текстів. Пріоритет надають іншомовному читанню фахових текстів, оскільки ця сфера комунікативної діяльності слугує головним засобом отримання необхідної інформації з метою застосування її в професійному спілкуванні для поповнення фахових знань і професійного вдосконалення.

4. Вивчення термінологічної лексики стає тим успішнішим, чим краще здійснюють відбір і методичну класифікацію лексичного матеріалу, залученого до навчального процесу. Найважливішими критеріями відбору спеціальної лексики є її професійна спрямованість, функціональна активність, тематична визначеність, адекватність навчального матеріалу та практична необхідність.

5. Засвоєння термінологічної лексики під час читання фахових текстів відбувається поетапно: починають з виконання некомунікативних вправ, націлених на ідентифікацію, семантизацію та первинне закріплення термінів, і закінчують виконанням комунікативних вправ під час розв'язання комунікативних і змістових завдань, що потребують активізації вживання термінів для продукування власних текстів. Інакше кажучи, процес засвоєння термінів проходить стадії рецепції, відтворення та приводить до породження власного тексту. Системне виконання вправ навчить студентів грамотно застосовувати термінологічну лексику в професійному спілкуванні.

Література

Борщовецька 2005 – Борщовецька В. Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики з урахуванням когнітивних стратегій / В. Д. Борщовецька // Інозем. мови. – 2005. – № 1. – С. 26 – 29; **Гринюк, Семенчук 2007** – Гринюк Г. А. Відбір навчального матеріалу для формування англомовної лексичної компетенції / Г. А. Гринюк, Ю. О. Семенчук // Інозем. мови. – 2007. – № 2. – С. 30 – 34; **Квасова 2004** – Квасова О. Г. Обучение реферированию англоязычного текста в языковом вузе / О. Г. Квасова // Інозем. мови. – 2004. – № 3. – С. 15 – 23; **Семенчук 2004** – Семенчук Ю. О. Комплекс вправ для навчання студентів економічних спеціальностей англомовної термінологічної лексики / Ю. О. Семенчук // Інозем. мови. – 2004 – № 3. – С. 24 – 32.

Антонян І. М. Шляхи навчання фахової лексики

У статті розглянуто шляхи навчання фахової лексики, володіти якою дуже важливо для майбутнього фахівця, оскільки це стало обов'язковим складником професійної компетентності. Процес оволодіння фаховою іншомовною термінологічною системою складний і комплексний. Метою навчання іноземної мови за професійним спілкуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.

Відповідно до мети дослідження було проаналізовано шляхи формування термінологічної компетенції в студентів-інженерів; визначено критерії, за якими необхідно відбирати лексичні одиниці для формування фахової компетентності, та етапи їх засвоєння, а також структуру комплексу вправ, націлених на засвоєння термінологічної лексики під час читання спеціальних текстів.

У розвідці зосереджено увагу на принципах і методах добору фахової лексики, критеріїв відбору текстового матеріалу, наведено орієнтовний перелік дотекстових та післятекстових вправ.

Ключові слова: фахова лексика, професійна компетентність, термінологічна система, мовленнєва діяльність, словниковий запас, принцип відбору фахової лексики, лексичні навички, формування професійного мислення, дотекстові та післятекстові вправи.

Антонян И. М. Пути обучения профессиональной лексике

В статье рассмотрены пути обучения профессиональной лексике, владение которой очень важно для будущего специалиста, поскольку это стало обязательной составляющей профессиональной компетентности. Процесс овладения профессиональной иноязычной терминологической системой является сложным и комплексным. Цель обучения иностранному языку профессионального общения – формирование специальной компетенции в сферах профессионального и ситуативного

общения, овладение новой профессиональной информацией через иностранные источники.

В соответствии с поставленной целью был проведен анализ путей формирования терминологической компетентности у студентов-инженеров; определены критерии отбора лексических единиц для формирования профессиональной компетентности и этапы их усвоения, а также структура комплекса упражнений, направленных на усвоение терминологической лексики при чтении специальных текстов.

В исследовании также определены принципы и методы отбора профессиональной лексики, критерии отбора текстового материала; приведен примерный перечень дотекстовых и послетекстовых упражнений.

Ключевые слова: профессиональная лексика, профессиональная компетентность, терминологическая система, речевая деятельность, словарный запас, принцип отбора профессиональной лексики, лексические навыки, формирование профессионального мышления, в текст и послетекстовые упражнения.

Antonyan I. M. Ways of vocational vocabulary training

The article examines the ways of teaching vocational vocabulary, the possession of which is very important for a future specialist, as it's become an obligatory component of professional competence.

Professional terminology system means a set of general scientific and special terms – words and phrases, shortenings, abbreviations, and clichés specific to a certain field of knowledge. The process of a professional foreign language terminology system mastering is complicated and complex.

The purpose of foreign language teaching through professional communication is the formation of specialized competence in the areas of professional and situational communication, mastering new professional information through foreign sources. The aim of this article is to reveal the specifics of students training at the Faculty of Engineering, Specialty „Automobiles”, terminological vocabulary as the basis of their professional competence.

According to the goals of this article, an analysis of the ways of terminological competence formation in students-engineers has been made; the criteria of lexical units selection for professional competence formation and stages of their mastering have been determined and the structure of the complex of exercises aimed at mastering the terminological vocabulary while reading special texts has been defined.

The principles and methods for selecting professional vocabulary, criteria for selecting text material, and an approximate list of pre-textual and post-textual exercises are also indicated. The process of professional foreign language terminology system mastering is complex. Its purpose is to realize the main task of a non-linguistic university: the active use of

terminology in the process of communication in a professional language, since it has become an obligatory component of professional competence.

Key words: professional vocabulary, professional competence, terminology system, speech activity, vocabulary, vocabulary selection principle, lexical skills, formation of professional thinking, pre-textual and post-textual exercises.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2018 р.

Прийнято до друку 18.05.2018 р.

Рецензент – канд. філол. н., доц. Мілева І. В.

В. Ф. Загороднова (Бердянськ)

УДК 316.734

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ЗНАННЯ І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Актуальність вивчення проблем міжкультурної комунікації (далі – МКК) пов'язана з процесами глобалізації, входженням України до світової спільноти. Саме це й зумовлює проблему освоєння культурних особливостей інших країн, усвідомлення приналежності до єдиного світового простору.

У межах розвідки зосереджено увагу на осмисленні міжкультурної комунікації як галузі наукового знання та як навчальної дисципліни. Статтю присвячено сучасним проблемам міжкультурної комунікації у вітчизняній і світовій науці. Міжкультурну комунікацію розглядаємо як складне явище, яке вивчає багато галузей гуманітарного знання. Окрім того, у статті показано історію формування міжкультурної комунікації як окремого дослідницького напрямку.

Питання філософії й психології міжкультурного спілкування та взаєморозуміння, механізми формування толерантної особистості вивчали українські вчені (Ф. Бацевич, Л. Мацько, О. Селіванова, Н. Бідюк та ін.) і зарубіжні (І. Абакумова, А. Асмолов, В. Біблер, Б. Вульф, В. Золотухін, І. Стернін, Г. Олпорт, С. Хеллер, Р. Вандберг та ін.). З-поміж педагогічних аспектів міжкультурної комунікації більше досліджені проблеми діалогу культур у процесі навчання іноземних мов (Є. Верещагін, В. Костомаров, С. Тер-Мінасова, Г. Томахін, В. Фурманова, І. Халєєва та ін.).

Міжкультурні контакти відбувалися ще в давні часи: Середньовіччя (хрестові походи, вигнання окремих народів з їхніх земель, наприклад, євреїв); Новий час (вигнання гугенотів, первинна колонізація Америки); масова міграція в XIX – XX ст. (вторинна колонізація Америки, еміграційна хвиля, повернення людей у метрополію після розпаду колоніальних систем); сьогодення („рух народів” під час війни: переміщення військ, евакуація мирного населення з окупованих